

Oever

Najaar 2019

78

Natuurwerkdag op zaterdag 2 november 2019

Vereniging “De Oeverlanden Blijven!”

De Oeverlanden liggen aan de noordkant van de Nieuwe Meer, ten zuiden van de snelweg A4. Vijfendertig jaar geleden heeft een actiegroep dit unieke natuurgebied behoed voor 'stadsontwikkeling'. De Vereniging "De Oeverlanden Blijven!" (VDOB!) is voortgekomen uit deze actiegroep. Het gebied wordt in samenwerking met stadsdeel Nieuw-West onderhouden door beheervrijwilligers van de VDOB!, die het op traditioneel-ecologische wijze beheren.

Het centrum van de vereniging is het depot, van waaruit de beheervrijwilligers werken. Daar bevindt zich ook het Natuur- en Milieu Educatiecentrum (NME-centrum) De Waterkant, waar de excursies starten, de jeugdnatuurclub BioBende haar activiteiten houdt en Stichting Veldstudie natuureducatie aan schoolkinderen geeft. Het depot en NME-centrum zijn gelegen aan het begin van het Anton Schleperspad, ca. 75 meter vanaf de Riekerweg. U kunt het NME-centrum bezoeken tijdens excursies en doorgaans op dinsdag en woensdag tussen 10.00 en 16.00 uur, wanneer de beheervrijwilligers er zijn, evenals soms op zondag. Telefoon op het depot: 020-6691963.

De *Oever* verschijnt tweemaal per jaar. Daarnaast komt geregeld een digitale nieuwsbrief uit, met informatie over actuele ontwikkelingen. U kunt deze nieuwsbrief ontvangen door uw e-mailadres door te geven. Op www.oeverlanden.nl en in huis-aan-huisbladen worden onze excursies gepubliceerd.

Nieuwe leden kunnen zich opgeven via www.oeverlanden.nl/laanmelden en door minimaal € 12,50 te storten op bankrekening NL47 INGB 0004 0688 09, o.v.v. 'Nieuw lid' en uw naam en adres.

Aan dit nummer werkten mee: Hans Bootsma, Jack Groen, Erik Hobijn, Nico Jansen, Ruud Jansen, Liesbeth Stricker, Onno-Sven Tromp.

Bestuur en medewerkers

Liesbeth Stricker, voorzitter, info@oeverlanden.nl
 Ruud Jansen, penningmeester
 Paul Kamsteeg, bestuurslid
 Nico Jansen, bestuurslid
 Jack Groen, publiciteit
 Ben Bolscher, webmaster, webmaster@oeverlanden.nl
 Onno-Sven Tromp, redacteur, redactie@oeverlanden.nl
 Rein Cremer, beheervrijwilligers. Tel: 06-33846602
 Vacature, jeugdnatuurclub Biobende, natuurclub@oeverlanden.nl
 Stichting Veldstudie: coördinator natuureducatie Paul Kamsteeg.
 Tel: 034-7342085, natuureducatie@oeverlanden.nl

In dit nummer

2 Colofon en inhoud
3 Waarnemingen
4 Notulen ALV
6 Gevouwen oevers
8 Ontmoeting
9 Zuidasdok
10 Feest
12 Activiteiten

Druk:

Van de Sande, oplage: 750

Foto voorpagina: Paringswiel van waterjuffers (lantaarntjes), *Hans Bootsma*

Anton Schleperspad bij het bos | Foto: Hans Bootsma

Biodiversiteit in de Oeverlanden

'De Oeverlanden, zij kennen hun soorten!', schreef de Stichting Landschap Noord-Holland een paar jaar geleden in haar blad, bij een luchtfoto van ons gebied. Een mooi compliment, maar het is een hele speurtocht om te ontdekken wat er allemaal groeit en rondvliegt. Er worden nog steeds soorten ontdekt en er valt nog zoveel meer te ontdekken. In ons jubileumboek *Natuurlijk Noordelijke Oeverlanden* en eerdere publicaties schreven we al dat de Oeverlanden een uitzonderlijke soortenrijkdom kennen. Het mooie is dat dit opgaat voor planten, paddenstoelen en voor heel veel diergroepen.

Bijna drieduizend soorten bekend

In 2014 kenden we circa tweënhalfduizend soorten uit het gebied. Nu in 2019 is dit aantal soorten gegroeid naar 2934 en we zullen snel de drieduizend passeren. Meer dan de helft van dit aantal is een insectensoort. Er is een top 10 beschikbaar van de groepen waar we de grootste aantallen soorten van kennen.

Groep	Aantal	Soorten
1	Kevers	970
2	Planten	556
3	Vlinders	226
4	Wantsen	179
5	Vliegen, muggen	156
6	Paddenstoelen	144
7	Vogels	129
8	Korstmossen	103
9	Weekdieren	100
10	Bodemdieren	82

Bruine sikkelluil (*Laspeyria flexula*) | Foto: Trees Kaizer

Bovenaan staan met stip de kevers, een soortenrijke groep waar ik vele jaren onderzoek aan heb gedaan. Sinds 2014 zijn er veertig soorten bijgekomen en de duizend zal worden gehaald. Het aantal vlindersoorten dat is waargenomen nam toe van 60 naar 226, hoofd- zakelijk door de bijdragen van Trees Kaizer. Matty Berg leverde twee jaar geleden een fraaie lijst met bodemdieren, zoals springstaarten en pissebedden. Dat Hans Bootsma goede foto's maakt is bekend. Hans heeft afgelopen jaar vele foto's van bijen, wespen, vliegen en andere insecten gemaakt en die op www.waarneming.nl geplaatst. Dat leverde veel nieuwe soorten op voor onze inventarisatie. Christiane Baethcke heeft de laatste tijd vele paddenstoelen kunnen toevoegen aan de lijst. En er zijn vele andere actieve kenners en waarnemers te noemen.

Waarnemingen

Ik noemen slechts enkele highlights. Hans Bootsma zag interessante soorten wilde bijen: de vrij zeldzame andoornbij en de grote klokjesbij. Die laatste werd bij het insectenhotel bij De Waterkant gezien.

In het gebied kennen we planten die uit tuinen afkomstig zijn. Zo groeien er stokrozen langs het fietspad. Op zo'n stokroos vond ik de stokroosnuitkever, een soort voorzien van een zeer lange snuit.

Eind juni, op een zwoele voorjaarsavond, vlogen er op het depotterrein tientallen soorten nachtvlinders en kevers af op een laken en in een vlinderval. Trees en ik hadden onze handen hieraan vol. Die avond was de zeldzame bruine sikkelluil wel de mooiste waarneming.

Er is een veenmol aan de rand van het gebied bij Ons Buiten waargenomen. Een veenmol is een groot insect uit de groep krekels en sprinkhanen die ondergronds leeft.

Op naar de drieduizend!

Ruud Jansen

Stokroosnuitkever (*Rhopalapion longirostre*) | Foto: Ruud Jansen

Notulen Algemene ledenvergadering 25 mei 2019

Plaats: NME-centrum De Waterkant
Datum: 25 mei 2019
Aanwezige bestuursleden: Liesbeth Stricker (voorzitter), Ruud Jansen (penningmeester), Paul Kamsteeg (kandidaat-lid), Nico Jansen (notulist).
Aanwezige leden: Gerard Molewijk, JanKees van Dijk, Ria Stricker, Jan van Mierlo, Tom van der Aa, Rein Cremer, Ben Bolscher, Hans Bootsma, Willy Ebbens, Rianne Cuppen, Dick van der Horst, Theo van Gorp, Joost Nuisl, Menno Vermeulen, Josie Dubbeldam, Reinder van de Put.
(Gezien het grote aantal bezoekers van de vergadering, hebben waarschijnlijk enkelen hun naam niet op de presentielijst gezet.)

Notulen ALV 19 mei 2018

Rein Cremer vraagt zich af hoeveel reserve nodig is voor de vereniging. Dit onderwerp komt later ook nog aan de orde bij financiën. Ruud Jansen (penningmeester) geeft aan dat een ruime reserve nodig kan zijn voor toekomstige kosten, bijvoorbeeld huurkosten van het NME-centrum en/of het depot. Dit in het kader van het sluiten van een overeenkomst met de gemeente ten aanzien van het gebruik van het depot en opstallen. Gezien de jaarlijkse omzet van zo'n 12.000 euro is een reserve van die grootte nodig. De huidige reserves gaan daar bovenuit en kunnen besteed worden aan gewenste zaken die passen bij de doelstelling van de vereniging. Bijvoorbeeld participatie in de ontwikkelingen rondom het Groot Amsterdamse Bos of de Zuidasdok-perikelen.

Hans Bootsma merkt op dat hij soms vergeet overleg te plegen met het bestuur alvorens namens de vereniging activiteiten te organiseren, maar dat is geen opzet. Gerard Molewijk gaat in op de inspiratiebijeenkomst over de Oeverlanden in maart 2018, waarop gesuggereerd werd dat er een leeg gebied moest worden ingevuld met een station en verstedelijking. Liesbeth Stricker geeft aan dat er inmiddels een andere wind waait bij de gemeente. Met GroenLinks-wethouder Marieke van Doorninck is overleg binnen het plan voor het Groot Amsterdamse Bos en plan Verdi over de oostzijde van het Nieuwe Meer. Dat is reden voor optimisme.

De notulen worden zonder wijziging goedgekeurd.

Jaarverslag van het bestuur

Ondanks de geringe omvang van het bestuur was er een grote dadendrang. Zaken als het Mountain Bike Trail, Koers 2015, het Groot Amsterdamse Bos, het Zuidasdok en het eigen huis slokten aandacht en energie. Zonder de steun van verschillende leden had het bestuur zijn werk niet kunnen doen.

Gerard Molewijk merkt op dat het stadsdeelbestuur inmiddels stadsdeelcommissie heet, als uitvoerend orgaan van B&W. Voor de aanleg van het Mountain Bike Trail is nooit een besluit genomen, wat wel had gemoeten, daar het strijdig was met het bestemmingsplan. Het op het nippertje stilgelegd krijgen van de aanleg van de trail verdient geen schoonheidsprijs voor het bestuur van stadsdeel Nieuw-West.

Rein Cremer vraagt wat de positie van Heem Locaties in het NME-centrum De Waterkant is.

Zij zijn medegebruiker, Stichting Veldstudie en Vereniging 'De Oeverlanden Blijven!' (VDOB!) zijn hoofdgebruikers van De Waterkant. De afdracht die we ontvangen komt op een aparte rekening ten behoeve van het onderhoud van het gebouw. De afspraken zijn gemaakt met instemming van de gemeente en het stadsdeel.

Theo van Gorp vraagt naar de bewoning met caravans van het terreintje aan de Riekerweg. Liesbeth Stricker deelt mee dat het om stadsnomaden gaat die eerder op het ontruimde ADM-terrein woonden. Ze worden gedoogd, totdat aannemers het terrein nodig hebben bij de bouw van de Schinkelbruggen. De start hiervan is vertraagd. Het niet de bedoeling dat het terrein na de werkzaamheden bewoond blijft. Wij volgen dit nauwgezet. Ook volgen we de behandeling van ons bezwaar tegen de bomenkap aan de Riekerweg/Jaagpad en aan de Oude Haagseweg door het stadsdeel. Dat doen we samen met tuinpark Ons Buiten. Hans Bootsma vraagt naar mogelijke ingrepen in de berm van de Oude Haagseweg. Nico Jansen merkt op dat we hier niet van weten. Tot op heden worden de bestaande doorsteken benut. We blijven ook hier alert op.

Het jaarverslag van het bestuur wordt goedgekeurd.

Jaarverslag beheervrijwilligers

Gevraagd wordt of Rein Cremer belangen heeft in Bavaria, maar hij zegt daar niets over. Er zijn geen nadere vragen en het jaarverslag van de beheervrijwilligers wordt goedgekeurd.

Jaarverslag publiciteit

Jack Groen heeft met geregelde publicaties in de pers gezorgd voor positieve aandacht en toenemende aantallen excursiedeelnemers. De nieuwsbrief, Gazet voor Oeverlanden en Riekerpolder, is weer diverse malen uitgekomen voor communicatie met de leden en belangstellenden. Steeds verzorgd door Ben Bolscher, de webmaster.

Jaarcijfers 2018

Hans Bootsma meent over 2017 nog onvergoede declaraties te hebben. Dit heeft te maken met een subsidie van Landschap Noord-Holland. Ruud Jansen zegt dat dit buiten het agendapunt valt dat 2018 betreft en dat subsidies van derden via het bestuur moeten lopen.

Willy Ebbens merkt op dat mailwisseling met het bestuur moeilijk verloopt. Het bestuur zegt van geen mail van haar te kennen en streeft er naar e-mails te beantwoorden.

Rianne Cuppen vraagt naar de mogelijkheid van automatische incasso voor de contributie. Ruud Jansen zegt dat veel verenigingen dat doen, maar het vergt een contract met de bank (ING). Tevens is de ervaring dat wanneer leden met een bericht herinnerd worden aan hun contributiebetaling er hogere bijdragen betaald worden dan bij automatische incasso zou geschieden. Daarom willen we bij het bestaande systeem blijven. In de komende nieuwsbrief zal er een herinnering aan de contributie 2019 geplaatst worden.

Van de Stichting Nieuw en Meer, die de magazijnen op de landtong beheert, hebben we een mooie donatie van € 750,- ontvangen, waarvoor onze hartelijke dank. Door een subsidie voor excursies en cursusgelden van de gemeente Amsterdam, konden daarvoor bestemde gelden worden doorgespeeld naar onkostenvergoedingen voor de beheervrijwilligers.

Op het drukken en de verzending van twee *Oevers* en een kalender zijn behoorlijke besparingen gerealiseerd, waardoor we ook in de toekomst vergoedingen aan de beheervrijwilligers kunnen geven.

Verslag kascommissie

De kascommissie stelt voor om een standaard-declaratieformulier te maken om de verwerking van declaraties te vergemakkelijken. Ruud Jansen zegt toe dat te zullen maken.

De leden van de kascommissie geven aan dat de jaarrekening 2018 een getrouw beeld geeft van de grootte en samenstelling van het vermogen per 31 december 2018, alsmede het resultaat over dat jaar. Daarom stellen ze de vergadering voor om de penningmeester en het bestuur decharge te verlenen voor het gevoerde financiële beleid over 2018.

De kascommissie wordt aangevuld door Rein Cremer. Ria Stricker treedt af en wordt bedankt voor de verleende diensten. Menno Vermeulen gaat nog een jaar door als lid van de kascommissie.

Begroting 2019

De huurpenningen vanuit Heem Locaties komen op een aparte rekening. Rein Cremer vraagt of de gelden ook voor professioneel onderzoek kunnen worden ingezet. Daar is niet heel veel enthousiasme voor. We blijven een vereniging van vrijwilligers, die ook behoorlijk kennis van zaken hebben. Bovendien zijn in de interessante periode veel onderzoekers elders al actief.

Paul Marcus doet veel vogelonderzoek, Willy Ebbens zal hiernaar vragen. Ruud Jansen meldt dat met de huidige kennis reeds 2800 soorten in de Oeverlanden zijn vastgesteld, de website moet op dat punt nog worden geactualiseerd. Hans Bootsma houdt de plantenlijst bij. Wat de gemeente doet aan onderzoek is niet duidelijk, van hun kant wordt dat in elk geval niet gecommuniceerd.

Rein Cremer heeft bezwaar tegen de reservering voor groot onderhoud van het depot en opstallen. Zijn bezwaar vindt geen instemming van de overige aanwezigen. Liesbeth Stricker meldt dat grote ingrepen alleen plaatsvinden na overleg met en instemming van de gemeente. Juist hierin zit veel vertraging vanwege de moeizame communicatie. Natuurlijk wordt er eerst geprobeerd de gemeente de kosten voor achterstallig groot onderhoud op zich te laten nemen. Indien wij vanaf 2020 huur moeten betalen, is het niet meer dan logisch dat de gemeente eerst het achterstallige onderhoud wegwerkt.

Met een kleine rekenkundige correctie wordt de begroting 2019 goedgekeurd.

Verkiezing nieuw bestuurslid

Het voorstel Paul Kamsteeg te benoemen tot bestuurslid van VDOB! voor een periode van drie jaar wordt unaniem gesteund. Hij is van harte welkom om het bestuur te versterken.

Rondvraag

Op verzoek van de beheervrijwilligers leest Liesbeth Stricker een door hen ingestuurde brief voor. De strekking is dat zij geen vertrouwen meer hebben in Nico Jansen, daar Nico volgens hen zonder overleg beheertaken uitvoert. (Na de vergadering is er een gesprek geweest waarin Nico zijn excuses heeft aangeboden. Inmiddels is er een voorzichtige toenadering tot elkaar en zowel bestuur als beheervrijwilligers hopen op het 'verbreden' van de ingezette weg en het initiëren van overlegmomenten.) Jan van Mierlo vraagt het woord voor een persoonlijke herinnering aan het vooroorlogse gebied rond het Jaagpad en Nieuwe Meer. Hij zal gaarne voor de *Oever* daarover een bijdrage leveren. Nico Jansen zal contact opnemen.

Afsluiting

Tegen 16.00 uur wordt de tumultueus verlopen vergadering beëindigd. Door de betreurenswaardig hoog oplopende emoties hebben diverse aanwezigen voortijdig de vergadering verlaten.

Liesbeth Stricker

Oevers bouwen in het Antropoceen

Even voorstellen: ik ben Erik Hobijn, al eenendertig jaar bewoner van het ateliercomplex Nieuw en Meer, aan de westkant van de Oeverlanden. Vermoedelijk was ik ooit de meest vervuilde kunstenaar ter wereld, met mijn installatie Dante Orgel, bestaande uit twaalf enorme vlammenwerpers...

De wereld verbeteren

Tegenwoordig werk ik aan een uitvinding die een klein stukje van de wereld moet verbeteren, samen met Roland van Driel van biotechnologisch bureau Mycelco, het hoogheemraadschap van Rijnland, Vereniging 'De Oeverlanden Blijven!' en Stadslab Landtong Nieuwe Meer.

Jarenlang heb ik gekeken naar de Nieuwe Meer en gedacht: dit gaat niet goed. De klimaatcatastrofe, mijn God wat kan ik doen? Ik heb gepraat met waterschappen, ecologen, onderzoeksinstituut Deltares, ingenieursbureau Witteveen+Bos, Universiteit Wageningen, Universiteit Delft, microbiologen in Utrecht..., met oren die rood werden van alle informatie. Het kwartje viel pas na jaren, met een heel simpel idee: 'gevouwen oevers', drijvende oevers...

Oevers

Oevers zijn het meest vitale deel van het ecosysteem in een meer. Ze zijn belangrijk voor de biodiversiteit, waterzuivering, recreatie, bescherming en ze regelen veel van de vochtinhouding voor gebieden erachter. Nu het door de klimaatverandering steeds droger lijkt te worden, is de oppervlakte van oevers belangrijk. Oevers, daar wil je meer van! Als je de functies van oevers wil versterken, moet je ze honderd- of duizendmaal kunnen verlengen. Dat kan door ze te vouwen. Het effect daarvan is vergelijkbaar met dat van longblaasjes die de oppervlakte van longen vergroten, of van allemaal kleine lusjes die de oppervlakte van een handdoek doen toenemen. Zo worden oevers 'de longen van het meer', zoals de Amsterdamse stadsecoloog Remco Daalder ze noemde.

Gevouwen

Gevouwen oevers verschillen van de traditionele ecologische oevers doordat ze een open structuur hebben. Bootjes kunnen tussen de 'longblaasjes' vertoeven, vissen ook. Het hoogheemraadschap wil graag dat de Europese meerval er gaat wonen. En het stadhuis wil dat Amsterdammers er kunnen recreëren, de pleziervaart wil er kunnen dobberen. We moeten dus ook dobbergebieden maken, net als struingebieden op het land.

Het idee is misschien simpel, gevouwen oevers, maar de praktische uitvoering blijkt helemaal niet eenvoudig (gelukkig!). Als je de gevouwen oevers met grond wil aanleggen, kosten ze een vermogen, en je stoot er een hoop CO₂ mee uit. En je wilt helemaal

geen extra grond, want dan zou je wateroppervlak onttrekken aan het meer. We willen natuurlijk ook geen kunststof gebruiken. Microplastic, no way! We gaan niet met staal of houten balkjes knutselen, we willen ook geen vierkanten op betonijzer, met heipalen. Dat zou duur en onhandig zijn, niet-natuurlijk en saai. Wat we wél willen zijn longblaasjes die levend zijn, die groeien, die na drie jaar niet meer herkenbaar zijn. Het bouw materiaal voor de oevers moet dus zelf ook leven, groeien, veranderen, vervormen.

Hoe dan?

De oevers moeten net als boten drijven, ze moeten een kraamkamer voor vissen en amfibieën worden, ze moeten bijdragen aan de biodiversiteit. Daarom ontwikkelen we nu een nieuw drijfmateriaal, op basis van houtpulp, vlas en het mycelium (de zwamvlok) van schimmels. Het mycelium is het vaak ondergrondse netwerk van schimmeldraden. Ook gebruiken we de bekende lastpost duizendknoop uit de Oeverlanden (zie *Oever 77*). Dode stengels van de duizendknoop worden geënt met de schimmel. We maken er een pap van en gieten die in een vorm. Daarna laten we het mycelium zijn werk doen. Die doorgroeit de plantaardige pap compleet en 'lijmt' zo alles aan elkaar. Dan drogen we het mengsel tot het mycelium dood is.

Drijfvlank

Het resultaat is een soort vervanger van piepschuim. Het materiaal is wel wat zwaarder dan piepschuim,

Blok mycelium met aanplant | Foto: Roland van Driel

Erik Hobijn en Roland van Driel met een testblok | Foto: Hans Bootsma

Testblok in de Nieuwe Meer | Foto: Hans Bootsma

maar het drijft goed. Bovendien is het sterker en zeer brandwerend. Het is een goede isolator en dus een prachtig bouw materiaal voor bijvoorbeeld woningen. Maar wij leggen het in het water. Daar verandert het materiaal in compost, voedsel voor het eigenlijke bouw materiaal van onze gevouwen oevers: riet. De wortels van het riet kunnen het mycelium opeten en vervangen. Zo ontstaat er een soort 'drijfvlank', dat voortdurend groeit. De wortels van het riet kunnen bovendien, net als bij een helofytenfilter, het water van het meer zuiveren.

Testen

We zijn nu verschillende materialen aan het testen. We willen naast riet-mycelium ook beloopbaar mycelium maken, zodat bootjes er kunnen aanmeren en je erop kunt staan. Het mycelium kan als het ware vastplakken aan houten planken die je erop legt: je hebt ongeveer acht kilo kracht per cm² nodig om de planken eraf te trekken.

Het testen moeten we in de echte omgeving doen. We moeten werken in de praktijk, in de natuur. Het weer met al zijn krachten moet onze testmaterialen op hun duivel geven. We moeten rekening houden met ganzen, de golven van boten, de manier van bevestigen van de testopstelling aan de bodem. Je moet fouten maken, anders vind je geen nieuwe oplossingen.

Eerst dachten we: giet een blok van vier bij vijf meter en ongeveer vijfenzeventig centimeter dik, boor er gaten in, stop er rietplanten in, en klaar! Dat bleek niet te werken. Als de blokken te groot zijn, groeit het mycelium er niet goed doorheen en komt niet tot het midden. En we hebben ontdekt dat we de jonge rietaanplant in april of mei in het myceliumblok en in het water moeten leggen, dan groeit het snel.

Toen we het jonge riet in de gaten van een myceliumtestblok aanbrachten, begon mijn handen te bloeden. De wortelmasse was taai, sterk en weerbarstig. Zo kwam ik op het idee om de rietplanten te gebruiken als een soort touw. We hadden het testblok

eerst ingepakt met een visnet, maar waarom zouden we een ander bindmateriaal gebruiken dan wat we al voorhanden hebben? De rietwortels moeten straks immers het nieuwe drijfvlank vormen.

Zo kregen we ook nieuwe ideeën over het verankeren van de blokken, heel anders dan wat gebruikelijk is. En er kwamen nieuwe vragen op: welk systeem gebruiken we om hele oevers te kunnen bouwen, en later uitbouwen? Kunnen we daarvoor nieuwe methoden ontwikkelen?

Kom kijken

We zijn dus nog druk aan testen. Maar of het allemaal werkt? Kom kijken bij ons testblok in de Oeverlanden, stel vragen, wij staan er open voor! Bedenk: wij zijn geen ingenieurs, noch ecologen, noch biologen, wij zijn dat eigenlijk allemaal juist niet. We zoeken naar een symbiose van kennis en kunde, in allerlei combinaties.

Erik Hobijn

*'Disruptors
are innovators,
are inventors,
are artists'*

Zevenendertig jaar Oeverlanden, na een ontmoeting met Henk Gerritsen

1981

Eind 1981 ging ik bij mijn vriend Ruud Vlek langs in de Spuistraat, zelf woonde ik toen daar niet ver vandaan op de Westermarkt. Samen met Hans Altevogt hadden we ons een tijd beziggehouden met de kwestie van de nieuw aan te leggen spoorlijn naar Lelystad, die aanvankelijk dwars door de stad zou gaan, maar er na veel vijven en zessen rondom is gelegd. Het is nog steeds mooi om daar met de trein te reizen en te genieten van het uitgestrekte natuurgebied Oostvaardersplassen, ook al oogt het nu erg kaal door de vele grote grazers.

Die avond zou er een jongen bij Ruud langskomen die eens wilde praten over hulp die we zouden kunnen verlenen aan een milieu- en natuuraactiegroep in Amsterdam. Als binnenstadbewoner was ik wel bekend met natuur in de verre omgeving, maar wat kon er nu in Amsterdam natuurwaarden hebben? Ik was benieuwd en werd niet teleurgesteld.

Henk Gerritsen

De bezoeker bleek Henk Gerritsen, die gloedvol vertelde over de Oeverlanden en de grote, vooral floristische waarden die het gebied bezat en die bedreigd werden door plannen voor woningbouw. Ook in die jaren heerste er een zekere hysterie waar het de verwachte ontwikkeling van de bevolkingsaantallen betrof. Tegenwoordig valt het met het aantal inwoners van Amsterdam nog wel mee, maar de enorme woonverdunding speelt parten. Waar vroeger 3,5 bewoner per woning de norm was, is het gemiddelde aantal bewoners inmiddels nog maar 1,5. Afijn, er moest gebouwd worden en tijd om na te denken was er niet, onder druk van de krakersrellen van 1980, die nog vers in het geheugen lagen.

Met Henk ben ik in de Oeverlanden gaan kijken, maar in het najaar viel dat mij niet mee. Vliegtuigen boven je hoofd en autowegen die herrie maakten. Bovendien waren er overal nog sporen te zien van dumpingen van allerlei materiaal. Aan de oever een drijvende baileybrug, waarvan vrachtwagens 'schoon' puin in het Nieuwe Meer stortten. Bij tijd en wijle kwam een sleep baggerschuit zijn vieze lading vanuit de stad lossen.

Flora

Zo waren er nogal wat 'contra-indicaties' om meteen van de Oeverlanden en omgeving te houden. Maar het eropvolgende voorjaar werd dat anders. Geregeld wandelden Henk Gerritsen, Rik van der Helm en Margreet de Vries door het gebied om vooral de plantengroei in kaart te brengen. Die was niet mis en uitbundig. Veel 'Limburgse' soorten zoals boslathyrus, agrimonie en borstelkrans waren in verbazingwekkende grootte aanwezig. De rietorchis groeide er in enorme

aantallen. Ik was meer op vogels gericht, maar ontvankelijk voor de schoonheid van de flora in de Oeverlanden. In die tijd zaten er rietgors en kneu, bosrietzanger en grasmus. In de hoge populieren zat de wiewaai.

Blij

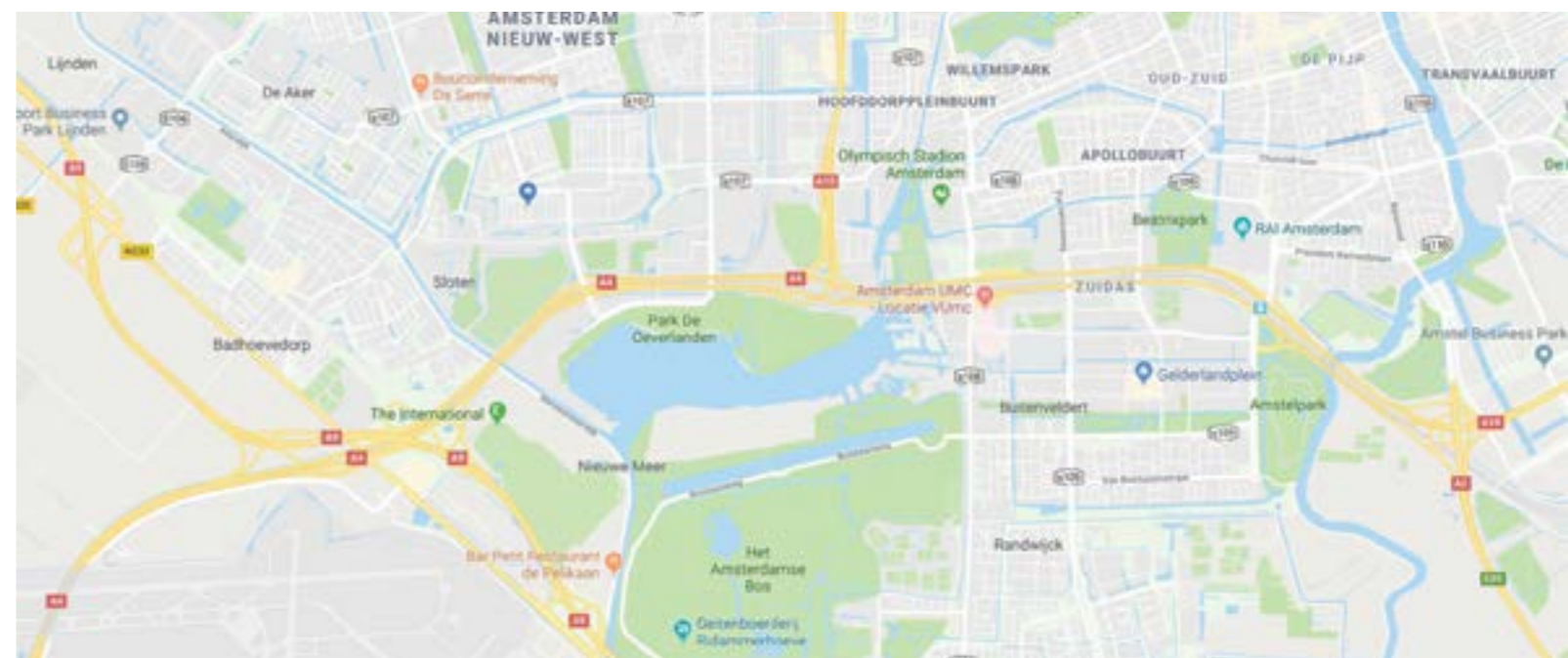
Veel jaren zijn inmiddels verlopen en de Oeverlanden en omgeving hebben nog steeds mijn interesse. Hoewel ik op vakantie in nog mooiere gebieden kom, bijvoorbeeld in Zuid-Limburg, ben ik altijd weer blij in de Oeverlanden te zijn. Wat je hier op korte afstand kunt zien aan spectaculaire planten is toch bijzonder. Wat vogels betreft is er wel wat verloren, maar nu hebben we enkele broedparen nachtegaal. Dumping van puin en bagger is niet langer aan de orde en de algemene waardering voor het parklandschap langs het Nieuwe Meer neemt steeds meer toe. In de voetsporen van Henk Gerritsen, die zo vooruitziend de actie tegen de bouwplannen opzette om natuurwaarden te bewaren voor de bewoners van deze omgeving.

Nico Jansen

Henk Gerritsen bij de ingebruikname van het Anton Schleperspad in 1996, dat genoemd werd naar zijn overleden vriend, die als eerste de rijkdom van de Oeverlanden zag | Foto: Nico Jansen

Zuidasdok, kroniek van de lopende gebeurtenissen

Oeverlanden en omgeving, 2019

Herijking

Afgelopen zomer heeft drs. Cora van Nieuwenhuizen, minister van Infrastructuur en Waterstaat, de voorbereidende werkzaamheden voor het Zuidasdok, op een paar na, opgeschort. Dit gebeurde onder druk van twee grote aannemers van het consortium ZuidPlus, het Duitse HOCHTIEF en het Amerikaanse Fluor, die niet langer onder knellende bepalingen het riskante werk wilden uitvoeren. De minister heeft een herijkingsperiode afgekondigd, waarin nog eens nut en noodzaak van het Zuidasdok en de grote uitbreiding van de wegcapaciteit tegen het licht gehouden gaan worden. In het eerste kwartaal van 2020 zal de minister een besluit nemen. De derde aannemer van het consortium, Heijmans, wil vooralsnog gewoon doorgaan.

Monster

In de loop der jaren is het project Zuidasdok steeds verder opgetuigd. Het beperkt zich niet meer tot het onder de grond brengen van de A10 ter hoogte van station Zuid, maar voorziet ook in verbreding van de A10 van tweemaal vier rijbanen naar tweemaal zes rijbanen, waarbij doorgaand en lokaal verkeer gescheiden worden, tussen de knooppunten Nieuwe Meer en Amstel. Zo is een plan met best goede kanten uitgegroeid tot een niet meer te temmen monster, waar de Oeverlanden en met name tuinpark Ons Buiten direct mee geconfronteerd worden.

Lichtpuntje

Het enige lichtpuntje is de geplande fietsbrug over de Schinkel aan de zuidzijde van de A10, waardoor fietsers en wandelaars op de Riekerweg en het Jaagpad, direct richting de Amstelveenseweg kunnen gaan, zonder

de omweg over de Schinkelsluis. Ik stel me voor dat er op deze brug, met een geluidswal afgeschermd van het langsrazende autoverkeer, een fraai uitzicht is over het Nieuwe Meer, met het Amsterdamse Bos in het verschiep. Misschien kan er nog een leuk zitje gemaakt worden in de geest van Piet Kramer, de Amsterdamse bruggenbouwer, die een brug zag als verbinding tussen plaatsen en mensen.

Net als de mijn inziens krankzinnige fly-over die aan de noordzijde van de A10 gepland staat, ten behoeve van verkeer dat van de Amstelveenseweg komt en richting Schiphol wil, kan de fietsbrug makkelijk sneuvelen. Dat zou jammer zijn, want de fietsroute richting Oeverlanden en Schiphol zou een mooi en gezond alternatief vormen voor veel autoverkeer. Maar bezinning op het megaproject is natuurlijk geboden, ook in het licht van de klimaatkwestie en duurzamer leven.

Verderop langs de Oude Haagseweg zijn er plannen voor een nieuwe brug over de A9, voor de busbaan en voor fietsers. Dat biedt een mooiere en kortere route. En de brug over de Ringvaart schijnt vernieuwd en verbreed te worden, met noodzakelijk een wandelpad aan de zuidzijde. Dan gaat het opschieten met het fameuze rondje Nieuwe Meer.

Verdrukking

Aan alle kanten staat ons gebied door velerlei plannen onder druk. Met een duidelijke positionering van de Oeverlanden en de Riekerpolder als onderdeel van het Groot Amsterdamse Bos kunnen behoud en verbetering gerealiseerd worden, tegen de verdrukking in. Ik houd u op de hoogte.

Nico Jansen

Volgend jaar feest langs het Anton Schleperspad, dankzij de droogte

De droogte sloeg vorig jaar zo onbarmhartig toe dat de aanblik van de Oeverlanden hartje zomer velen zich deed afvragen of het weer goed zou komen met de natuur. Veel graslandjes boden de aanblik van Zuid-Europa in de zomer, en het water in het moerasbos was vrijwel verdwenen. In de herfst bleef de regenval nog steeds achter, en tot in januari was het mogelijk voettochten te maken door stukken Oeverlanden die in mijn herinnering altijd ontoegankelijk waren, ook in droge zomers. Reden om een aantal ontwikkelingen in de vegetatie onder de loep te nemen.

Lijden

Vorig jaar kon je al vroeg in de zomer veel plantensoorten zien lijden, ook de meer geharde en droogtebestendige planten. Brandnetels hingen op de meeste plekken al snel slap. Steeds meer struiken en bomen zagen er verlept uit, tot aan de Japanse duizendknoop aan toe. In het algemeen liep de bloei enorm terug. Langs het Anton Schleperspad in het centrale deel, waar op het schrale zand veel droogteminnende soorten groeien, was zelfs geen kleine leeuwentang, een eenvoudige gele composiet, meer te zien. Het sint-janskruid kwijnde, terwijl het kruipend stalkruid verdwenen leek. De bloemen van het slangenkruid, dat het aanvankelijk goed deed, begonnen op een gegeven moment te verwelken. Op één plek verdween zelfs de marjolein, waar vroeger altijd rond half juli tientallen bruine zandoogjes tegelijk aan het foerageren waren.

Gelukkig stonden planten als kattenstaart en watermunt in de vochtiger biotopen nog wel te bloeien. Al waren de plassen drooggevallen, in de ondergrond zat bij de oevers kennelijk nog genoeg vocht. Opvallend vond ik dat ik op een dag in augustus een stuk of dertig witte vlinders rond de kattenstaart tegenover de depongingang zag fladderen. Het was alsof veel vlinders

uit het gebied dit soort plekken opzochten omdat er elders niet veel meer te halen was. De grote wederik hield het ook lange tijd vol, maar zakte uiteindelijk behoorlijk in. Gelukkig was de bloei toen al min of meer voorbij, zodat de meeste van deze plant afhankelijke slobkousbijen hun cyclus wel konden doorlopen. In ieder geval waren ze dit jaar weer regelmatig te zien. Ik denk dat dit uiteindelijk voor veel bijensoorten gold.

Kiempogelijkheden

Toch lijkt het erop dat de droogte voor de vegetatie niet alleen maar negatieve gevolgen heeft gehad. Op veel plekken ontstonden kiempogelijkheden, doordat een aantal dominante plantensoorten van de droogte een flinke optater kregen. Eén daarvan was de dauwbraam, een struik die zich in ons gebied hardnekkig opdringt, onder de invloed van de versterkte stikstofdepositie. Op plekken waar deze toch al teruggedrongen wordt om graslandjes weer soortenrijker te krijgen, kwam dit goed van pas. Ook grove, productieve grassen en op de droge veldjes gewone veldbies werden flink de kop ingedrukt. Hetzelfde gold voor mossen die normaal gesproken in graslanden een belemmering vormen voor de ontkieming van bloemplanten.

Daardoor dienden zich in de herfst van vorig jaar al allerlei een- en tweejarige planten aan die dit jaar tot bloei zouden komen of dat volgend jaar gaan doen. Het meest opvallend waren de kleine ooievaarsbekken, in de Oeverlanden voornamelijk de zachte ooievaarsbek. Er waren het afgelopen groeiseizoen ook veel bruine blauwtjes te zien. Voor deze kleine dagvlinder zijn eenjarige ooievaarsbekjes de voornaamste waardplanten. Het bruine blauwtje is niet heel zeldzaam, maar wel één van de weinige vlinders van de Rode Lijst die je rond Amsterdam tegen kunt komen. Er zijn heel wat jaren voorbijgegaan waarin we dit vlindertje helemaal niet te zien kregen. Ook waren er zeer veel kruidstels, misschien niet de mooiste planten, maar goed voor het insectenleven. Ook een als onkruid beschouwde plant als de gekroesde melkdistel was op verrassend veel plekken te zien.

Rijke bloei

Iedereen was het er aan het begin van de afgelopen zomer over eens dat er in het gebied sprake was van een rijke bloei. Op veel plekken legde het akkervergeet-me-nietje, een altijd wel aanwezige weinig opmerkelijke soort, mooie, pastelblauwe wazen over de vegetatie. Op een aantal regelmatig gemaaid veldjes en bermen zorgde het massaal ontkiemde eenjarige klein streepzaad voor een warme, zomerse gloed door de vegetatie. Opmerkelijk was het hier en daar verschijnen van bernagje (komkommerkruid). Deze verwilderde, uit Zuid-Europa afkomstige plant had ik van onze inventarisatielijst afgehaald, omdat ze al jaren niet meer waargenomen was. Of ze zich ook daadwerkelijk kan handhaven, is maar zeer de vraag.

Zeer opbeurend was toch wel het fraaie, tweejarige slangenkruid dat vooral op het zandige deel langs het Anton Schleperspad groeit. Deze deed het dit jaar zeer goed; kennelijk had de droogte al ruimte geschapen voor reeds aanwezige rozetten. Het aantal niet-bloeiende rozetten ligt op deze plekken nog vele malen hoger. Als die volgend jaar allemaal tot bloei komen, wordt het compleet feest langs het Anton Schleperspad! Slangenkruid is niet alleen een prachtige plant, ook voor vele insecten is ze belangrijk. Zo is het één van de weinige planten waarop de dit jaar in de Oeverlanden waargenomen rodelijstsoort andoornbij foerageert.

Op ditzelfde gedeelte staan op het ogenblik zeer veel rozetten van de koningskaars en teunisbloem. Maar als allerlei een- en tweejarige soorten hun kans gegrepen hebben, kan dat ook opgaan voor overblijvende planten. Dat is nog niet direct te zien, want overblijvende planten hebben over het algemeen minstens twee jaar en vaak langer nodig om tot bloei te komen, en vallen daardoor vaak niet meteen op. Duidelijk is wel dat op dit gedeelte het sint-janskruid zich flink heeft uitgebreid. Hetzelfde geldt voor de margriet op haar enige groeiplek, het Lage Bellenblaasveldje. Of er nog meer overblijvende planten geprofiteerd hebben, zal de komende jaren duidelijk moeten worden.

Bruin blauwtje

Toekomst

Alles bij elkaar genomen zijn vrijwel alle planten dit jaar teruggekomen. Maar je kunt je afvragen wat de consequenties zijn als dit soort zomers zich blijven herhalen. Nog zo'n zomer en dan zullen veel bomen en planten toch te verzwakt raken. Planten kunnen wel degelijk verloren gaan. Zo is stijve ogentroost, een halfparasiet die op de Rode Lijst staat, helaas van haar enige groeiplek verdwenen. En op de middenberm van de Oude Haagseweg heb ik dit jaar geen enkel exemplaar van echt duizendguldenkruid gezien, waar ze stabiel voorkwamen, en ook niet in de Oeverlanden zelf. Wie weet krijgen we vanzelf meer vetplanten als muurpeper. Muskuskaasjeskruid bleek trouwens ook een plant die vrolijk door bleef bloeien, wellicht een echte toekomstplant.

De aantallen vlinders leken teruggelopen, maar alle voorkomende soorten zijn weer gezien. Soorten als oranjetipje, kleine vuurvlinder, hooibeestje en bruin blauwtje leken toegenomen. Van de kleine vos is er maar één exemplaar gezien, maar dat was landelijk een probleem. Bruine zandoogjes en zwartsprietdikkopjes hebben duidelijk een knauw gehad, maar kunnen zich weer herstellen.

Dit jaar leek de droogteproblematiek des te prangender, omdat het aan het begin van deze zomer opnieuw zo droog was dat juist de rozetbladeren van het slangenkruid treurig omkrulden. Maar ondanks dat de hoeveelheden regen nog steeds achterbleven, viel er zo nu en dan genoeg om de vegetatie in haar vochtbehoefte te voorzien. Toch komen de waterspiegels in de Oeverlanden maar moeizaam omhoog, hoewel volgens nieuwsberichten de grondwaterstand in de lage delen van Nederland weer min of meer op peil is. De bodem van de langs het Anton Schleperspad gelegen Anton Schlepersplas was in september nog steeds te zien, al zal deze ook steeds hoger komen te liggen door zich ophopend bladafval. De ervaringen zijn dus wisselend, maar de Oeverlanden leveren door hun variatie nog altijd veel bloei voor het insectenleven.

Hans Bootsma
(maakte ook de foto's)

Slangenkruid langs het Anton Schleperspad

Verdorde vegetatie rond het Anton Schleperspad

Natuurwerkdag 2018 | Foto: Hans Bootsma

Activiteiten

Voor alle activiteiten geldt: verzamelen bij verenigingsgebouw De Waterkant in de Oeverlanden. Voor leden en kinderen is deelname gratis, niet-leden betalen € 2,50 per persoon en van tevoren opgeven is niet nodig. De natuurwerkdag is voor iedereen gratis, maar juist wel graag van tevoren opgeven.

Meer informatie is te verkrijgen via www.oeverlanden.nl/contactformulier of info@oeverlanden.nl.

Natuurwerkdag, zaterdag 2 november 2019, 11.00-16.00 uur

Zin om eens de handen uit de mouwen te steken en lekker buiten in de natuur te werken? Dat kan op de jaarlijks terugkerende landelijke natuurwerkdag. Net als op vijfhonderd andere locaties kunnen vrijwilligers in de Oeverlanden meehelpen aan beheerwerkzaamheden in het gebied.

Het beheer van de Oeverlanden wordt gedurende het gehele jaar uitgevoerd door de beheervrijwilligers. Op de natuurwerkdag kunnen leden en andere belangstellenden hieraan meewerken en zo ervaren wat er allemaal komt kijken bij het beheer van een natuurgebied.

Op de natuurwerkdag gaan we gemaaide velden afharken en het maaisel afvoeren. Zo houden we de bijzondere vegetatie in stand. Verder gaan we waarschijnlijk wilgen in rietlanden wegzagen, zodat die niet overwoekerd raken. Ook verrichten we mogelijk zaagwerk in de bosdelen. De werkzaamheden hangen af van het aantal deelnemers en het weer. Stevig schoeisel wordt aanbevolen! Voor de harde werkers wordt er rond

lunchtijd een lekkere kom (vegetarische) soep met brood geserveerd.

Vanwege de voorbereidende werkzaamheden bij voorkeur aanmelden vóór maandag 28 oktober via: www.natuurwerkdag.nl, maar dat is niet verplicht. Voor meer informatie over de natuurwerkdag kunt u contact opnemen met de locatieleider, Rein Cremer (reincremer@planet.nl; 06-33846602).

Soep-en-zopie, zondag 9 februari 2020, 13.00-16.00 uur

Onze traditionele Soep-en-zopie-bijeenkomst in de winter. Het bestuur van de vereniging hoopt ook nu weer veel leden te kunnen verwelkomen in De Waterkant om een toast uit te brengen op het nieuwe jaar. En zoals men dat gewend is, gebeurt dat weer met soep, ook vegetarisch, en voldoende zopie. Wij hopen deze middag veel mensen te ontmoeten die de Oeverlanden een warm hart toedragen.

Kijk ook op www.oeverlanden.nl of www.facebook.com/oeverlandenblijven.

Voor jong en oud | Foto: Hans Bootsma